

Čmičak i ANDRAK

Ijan Ogilvi

Ilustrovaó Kris Mould

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Ian Ogilvy

MEASLE AND THE WRATHMONK

Text copyright © Ian Ogilvy 2004

Illustrations copyright © Chris Mould 2004

Translation copyright © 2009 za srpsko izdanje, Laguna

Sadržaj

GROZNA KUĆA	7
ŽELEZNICA	19
LEK	35
ŽRTVE	51
STVOR	68
TUNEL	82
PROTIVNAPAD	92
ČELIČNA KUTIJA	111
LOKOMOTIVA	123
PAD KUĆE TREPLBOUNA	139

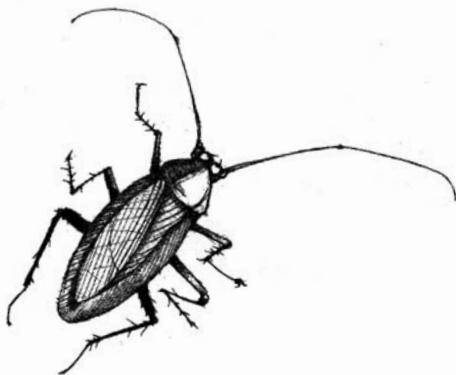

GROZNA KUĆA

Čmičak Stabs je imao deset i po godina. Bio je sitan, mršav i žgoljav. Imao je prčast nosić, visoke jagodice, oči tamne smaragdozelene boje i širok srdačan osmeh (kad mu je bilo do smeha). Kosa mu je bila smeđa i raščupana, šiljate ćubice štrčale su mu na sve strane. Imao je vrlo čudnovatu frizuru – kosa mu je bila duga tamo gde je trebalo da bude kratka, a kratka gde bi trebalo da je duga – a to je bilo zato što se Čmičak sam šišao, i to tupim, zarđalim kuhinjskim nožem, kojim je odsecao i rezao kosu čim bi porasla i počela da mu upada u oči. Gore ošišana kosa ne može se ni zamisliti, a osim toga, Čmičak je dugo, dugo nije prao. A nije prao ni odeću, pa je ponekad gadno smrdeo, naročito kad bi bilo toplo vreme. Ali, tamo gde je Čmičak Stabs živeo retko kad je bilo toplo. Čmičak Stabs je stanovao u jednoj hladnoj i groznoj kući. Nije sam Čmičak odabrao tu da živi; bio je to *sticaj okolnosti*.

Ta grozna kuća nalazila se na samom kraju jedne turobne, prljave ulice u kojoj su sve kuće bile prljave i turobne, ali ona

se od ostalih izdvajala iz tri razloga. Prvi je bio njen izgled – bila je sasvim crna, sa visokim, šiljatim krovom i čađavim odžacima što su ličili na štokave prste uperene u nebo. Ostale kuće u ulici izgledale su samo oronulo i turobno, ali ova je izgledala kao da se u njoj zbilo nešto strašno, i kao da se i sutra, i to vrlo verovatno, nešto strašno može dogoditi u njoj.

Drugi razlog zbog kog se razlikovala od drugih kuća u ulici bio je taj što je samo u njoj neko živio. Sve ostale kuće vlasnici su odavno napustili i preko prozora i vrata bile su im zakucane daske. Ako biste stali na početak ulice i pogledali niz nju, pomislili biste da su sve kuće napuštene i dotrajale. Ali ako biste se malo bolje zagledali, možda biste opazili – dole, u dnu ulice – slabašno treperenje svetla s prozora u potkrovlju, što je bio jedini znak da u toj ulici uopšte neko živi.

Treći razlog zbog kog je ta kuća odskačala od ostalih bio je ujedno i najčudniji – po ceo dan i celu noć, i u proleće i u jesen, i leti i zimi, nad sumornim krovom bio je nadvijen jedan mali crni oblak koji se nikad nije micao, iz kog je neprestano, uporno sipila kiša, i to samo po kući u kojoj je živio Čmičak Stabs i ni na jednu više u ulici.

Kuća je pripadala Bejzilu Tremplbounu, a Bejzil Tremplboun bio je zakonski staratelj Čmička Stabsa. Čmičak je živio u toj kući samo u društvu svog staratelja – a njegov

staratelj uopšte nije bio prijatno društvo; zapravo, njegov staratelj gotovo da i nije progovarao, zato što je mrzeo svakoga – ali to je bilo sasvim u redu, jer je svako ko ga je upoznao mrzeo Bejzila Tremplbouna. Bio je veoma visok i mršav i uvek se odevao u crno. Crni sako i crna košulja i crna kravata; crne pantalone i crne čarape i crne cipele. Masna kosa bila mu je crna, a on ju je nosio s razdeljkom po sredini i zalizivao crnim imalinom. Jedino što na njemu nije bilo crno behu lice i ruke: Bejzilovo lice bilo je vrlo bledo, kao da mu je neko iscedio svu krv i zamenio je mlekom. Oči su mu bile kao u ribe – pogleda uprtog i praznog, i vrlo, vrlo hladne. Duge koščate ruke bile su mu bele kao sveće, a koža toliko suva da je škriputala kad bi protrljao dlanove, što je činio kad je bio zadovoljan. Bejzil Tremplboun retko je bio zadovoljan, pa se škriputanje nije često čulo.

Ako je spoljašnjost kuće Bejzila Tremplbouna bila odbojna i mračna i depresivno ružna, unutrašnjost beše još gora. Bila je toliko jeziva da se Čmičak usuđivao da zađe samo u tri prostorije – u kuhinju, u kupatilo i u potkrovlje. Sve su prostorije u kući gadno smrdele – svaka na svoj način – ali bar nije premirao od straha dok bi boravio u kuhinji, kupatilu i na tavanu. Nikako se nije usuđivao da uđe u svoju sobu. U njoj se nalazio ogroman crni ormar od hrastovine, prepun tuđe odeće. Stvari su bile vlažne i osećale se na buđ. Čmičak je jednom skupio hrabrost da razgleda odeću. Prestao je to da radi kad je pronašao jedan kaput. Bio je sašiven od nekakvog grubog materijala i imao je tri rukava – dva na uobičajenim mestima, i treći koji je visio na leđima. Kad se napokon okuražio da upita Bejzila za taj kaput, ovaj mu je kazao da gleda svoja posla – ali ako baš mora da zna, svu odeću u ormaru ostavili su, tokom godina, njegovi prijatelji koji su mu dolazili u posetu, a neki od njih su možda malčice drugačiji.

Ormar je stajao u jednom mračnom uglu sobe, a crni krevet što je ličio na mrtvački sanduk u drugom. Na prozorima su bile crne baršunaste zavese, a i okna su bila obojena u crno pa se kroz njih ništa nije videlo, a kako su i zidovi i tavanica i parket bili ofarbani u crno, bila je to najsumornija soba koja se može zamisliti i u kojoj biste svakako imali noćne more ako biste pokušali u njoj da prespavate – i stoga Čmičak nije ni pokušavao. Umesto toga spavao je na hrpi starih rita u kuhinji, tik uz starinski gvozdeni šporet, a to je bilo jedino toplo mesto u toj užasnoj kući.

Čmičak je mrzeo Bejzila Tremplbouna, a i Bejzil Tremplboun mrzeo je, naravno, Čmička, jer je Bejzil Tremplboun mrzeo svakoga. Starao se o njemu samo zato što su Čmičku roditelji stradali od ujeda zmije otrovnice kad mu je bilo četiri godine, pa je ubogi Čmičak ostao siroče.

Priču o susretu sa zmijom otrovnicom Čmičak je čuo od Bejzila, koji je, po njegovom iskustvu, uvek govorio istinu. Ali u ovom slučaju Čmičak nije bio baš siguran u to – možda zato što je žarko želeo da su mu roditelji živi. I zato je, u dubini duše, Čmičak verovao da su mu majka i otac još negde tu i da će mu se jednoga dana vratiti. U međuvremenu, njegovi su roditelji ostavili mnogo novca u banci i on je sad pripadao Čmičku – ali sudija je kazao da je Čmičak premlad da bi upravljao tolikim novcem i premali da bi živeo sam, pa je odredio Bejzila – koji je kazao da je rođak Čmička Stabsa u dvanaestom kolenu i stoga njegov najbliži živi srodnik – da se stara o Čmičku i njegovom novcu. Čudno je bilo to što je sudija pomalo nalikovao Bejzilu (mada je Čmičak tad bio suviše mali da bi se sad toga sećao). Ista crna odeća, iste hladne riblje oči, isto blede, blede lice. Čak je pri-

čao slično Bejzilu, a kad god bi pogledao u njega, smešio se poput krokodila, kao da odobrava sve što Bejzil kaže.

Od tri prostorije u kojima je Čmičak mogao nekako da boravi, tavan mu je bio najdraži. U kupatilu je gadno smrdelo, iz slavina je tekla žuta voda i po njoj je plivalo nešto zeleno, pa se Čmičak nije često kupao. Ali u kupatilu je bar postojao prozor, pa bi se Čmičak ponekad popeo na napuklu klozetsku šolju i gledao napolje u turobnu železničku stanicu iza kuće i sanjao o tome da živi negde drugde.

U kuhinji je bilo toplo i suvo, ali je zaudaralo na truli kupus i sve je vrvelo od ogromnih bubašvaba. Neke su bile toliko velike da se *ne bi* smrskale kad bi ih Čmičak zgazio, već bi mu se odvratio migoljile pod nogom dok je Čmičak ne bi sklonio, pa bi nezleđene odjurile ispod šporeta.

A što se tiče tavana, Čmičak ga je tek nedavno otkrio, zato što mu Bejzil nikad pre nije dozvoljavao da se tamo penje. Na vrhu tog uskog stepeništa *sigurno* se dešavalo nešto interesantno, jer je Bejzil provodio sate i sate na tavanu, a Čmičak bi dugo stajao u dnu stepenica i osluškivao, a ponekad bi i čuo neke zvuke koje nije umeo da objasni. A onda mu je jednoga dana, pre otprilike šest meseci, Bejzil kazao: „Hajde sa mnom, Čmičak“, pa ga je poveo uz skućene, strme stepenice i odveo u neverovatno potkrovlje – Čmičak je zinuo od čuda na ono što je ugledao.

Bila je to najveća – i verovatno i najbolja – minijaturna železnica na svetu.

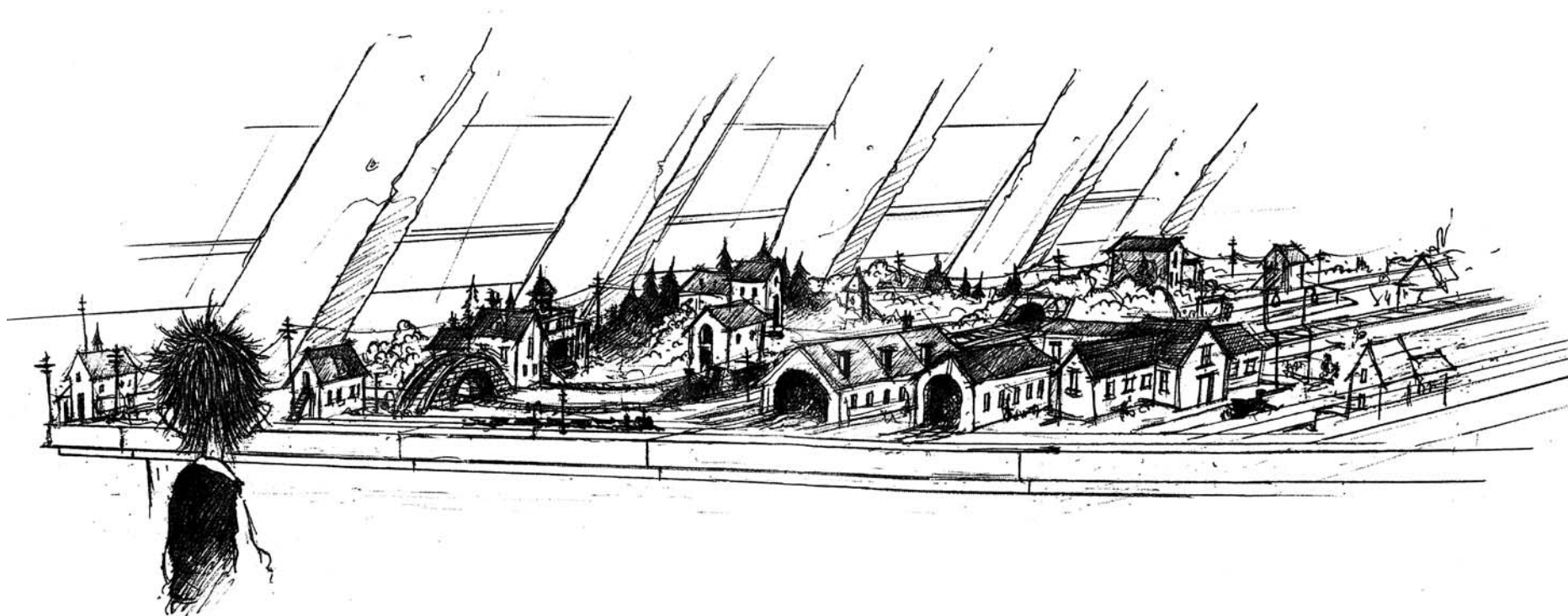
Od tog trenutka tavan je postao jedina prostorija u kući u kojoj je Čmičak zapravo prilično rado boravio. I dalje je bio strašan – nešto je živelo u krovnim gredama. Čmičak je

opazio da se tamo gore, između tamnih drvenih greda, nešto kreće, a jednom je ugledao i crvene, zažagrene oči. Kakav je to stvor bio Čmičak nije ni hteo da zna – dokle god ostane tamo gde se ne vidi i nikada se ne pokazuje. Na tavanu bar nije bilo bubašvaba – zapravo, tamo gore nije bilo nikakvih buba, što je bilo čudno, jer je cela kuća vrvela od njih.

Čmičak je bio oduševljen železnicom. Bejzil Tremplboun uspeo je nekako na ogromnom stolu nasred tavana da napravi minijaturnu verziju one turobne železničke stanice. Sto je bio toliko veliki da je između ivica i zidova ostalo vrlo malo mesta, i dobro je što su i Čmičak i Bejzil bilo onako mršavi, inače nikad ne bi uspeeli da stanu u tako uzan prostor. Sve je na tom ogromnom stolu bilo verno, i najsitniji detalji – u ugljari je bila gomilica sitnih komadića pravog uglja, ulične svetiljke odavale su bolesnu, žućkastu svetlost, a u

minijaturnim odvodima neprestano je teкао potočić prljave vode – ali ono dalje, izvan grada, Bejzil je prikazao drugačije. Umesto nizova i nizova bednih, čađavih kuća (koje je Čmičak video iza železničke pruge kad je gledao kroz prozor kupatila), Bejzil je postavio šumu visokih borova, a drveće je bilo toliko zbijeno da se između stabala gotovo ništa nije moglo videti. Šuma je bila vrlo mračna i sumorna, a tu i tamo, na proplancima, stajale su neobične kućice. Te su se kuće veoma razlikovale od garavih kuća oko železničke stanice. Bile su napravljene od malenih debala i imale su kamene odžake i tremove, i Čmičak je zaključio da bi on, da je žitelj tog mesta, radije živeo u jednoj od tih kućica nego u sumornom gradu.

Kad se Bejzil igrao svojim vozićima – i ako bi bio dobre volje – puštao je Čmička da se popne na tavan i gleda ga. Od

prvog časa otkako mu je Bejzil dopustio da ga gleda dok se igra vozićima, Čmičku je bilo jasno da Bejzil ne voli ništa savremeno. Nije bilo lokalnih električnih šinobusa niti međugradskih motornih vozova. Sve u vezi s tom minijaturnom železnicom bilo je staromodno i sve su lokomotive bile parne, iz davno minulih vremena. Imao je dve vrste vozova – putničke i teretne – i svaki je bio precizno izrađen do najmanje pojedinosti. Kad bi Čmičak seo na stolicu da gleda, bio bi tih i miran kao bubica (jer je Bejzil mrzeo buku i vrpoljenje). Svaki put kad bi se zagledao u maketu, opazio bi neki nov detalj, i to mu se zapravo najviše i dopadalo kad bi dolazio na tavan da gleda Bejzila kako se igra vozićima.

Jednoga dana primetio je da je Bejzil udesio da iz odžaka jedne brvnare u šumi izbija pramičak dima; drugi put Bejzil je napravio vodotoranj kraj pruge, a kad je jedan teretni voz zastao ispod njega, iz tornja je potekao mali mlaz vode i napunio kotao lokomotive. Sledeći put Čmičak je zapazio da je Bejzil dodao jezero nasred šume – samo ovog puta to nije bila prava voda, što ga je razočaralo, već ogledalce utisnuto u površinu, okruženo borićima. Izgledalo je prilično stvarno, a odraz crnih stabala i kamenja na obali bio je efektniji nego da je jezero bilo od prave vode. Čmičak je morao da prizna da Bejzil ima spretne ruke. Činilo se da nema toga što ne može da napravi, samo ako je u pitanju nešto vrlo maleno. Čmičak je ponekad zaista bio zadivljen pojedinostima svih tih umanjenih stvari – činilo se da je svaki prozor na kućicama od pravog stakla, i da će svaki list sigurno opasti kad nastupi jesen, a svaki izlizani kamen trotoara izgledao je kao da su ga izgazili bezbrojni teški koraci.

A bio je tu i priličan broj ljudskih figurica. Obojene plastične lutkice bile su postavljene po čitavoj maketi i radile sve ono što ljudi obično rade – kupovale, ćaskale na uličnim ćoškovima, stajale na peronu i čekale voz. Bilo je čak i nekoli-

ko životinja – jedan crno-beli psić koji je njuškao oko bandere, mačka što se izležavala na prozorskom ispustu, a duboko u šumi tročlana porodica crnih medveda koji su išli jedan za drugim kraj jezera.

Kad se Bejzil Tremplboun igrao svojim vozićima, uvek bi pojeo čitavu kutiju glaziranih krofni i popio četiri litra ružičaste limunade iz plastične flaše – a po stolu bi popadale mrvice i malo šećera, a ponekad i koja kap limunade. I kutiju i flašu držao je uz sebe. Čmičak nikad nije dobio ni krofnu niti čašu limunade, jer ga Bejzil nikad nije ponudio, a on se nije usuđivao da traži. Čmičak bi zurio u mrvice i nadao se da će Bejzil možda hteti da ode do toaleta, pa će onda on, dok Bejzila nema, moći da se prišunja, lizne prst i pokupi mrvice i šećer i pojede ih – ali ovaj nikad nije odlazio u toalet, čak ni pošto bi pojeo čitavu kutiju glaziranih krofni i popio četiri litra ružičaste limunade, pa se Čmičku nikada nije ukazala prilika za to.

Čmičku Stabsu silno su nedostajali mama i tata. Nije se sećao kako su izgledali jer se onaj nesrećni slučaj sa zmijom desio kad je on bio vrlo mali, ali ipak je želeo da se oni staraju o njemu, a ne Bejzil Tremplboun. Bejzil Tremplboun nije voleo ni o kome i ni o čemu da se stara – osim, naravno, o sebi i svojim vozićima. A još kako je vodio računa o vozićima i sebi! Jeo je najbolje kotlete, a Čmičku davao samo ono masno s krajeva. Sebi je uvek pržio pomfrit, a Čmičku davao običan bareni krompir, ponekad tek napola skuvan, pa je u sredini ostajao tvrd. Crne čarape Bejzila Tremplbouna bile su svilene, kao i njegove crne bokserice; Čmičak nije imao čarapa, a imao je samo dvoje gaće, na kojima je popustio lastiš. Ali Bejzil je ipak najviše brinuo o svojoj železnici i provodio je sate i sate i sate dorađujući je, i trošio hrpe i hrpe i hrpe Čmičkovog novca na najskuplju opremu koja se mogla kupiti.

Čmičku nije naročito smetalo što se novac troši na železnicu, jer je to bila verovatno najbolja železnica na svetu i on je voleo da je gleda. Ali, s druge strane, nije mu se baš dopadalo što Bejzil troši toliki novac na svilene čarape i svilene bokserice kad on ima samo dvoje gaće s istegnutim lastišem – a *nimalo* mu se nije dopadalo što Bejzil njegovim novcem kupuje najbolje odreske i pomfrit, a njemu ne daje ništa od toga. Čmičak je smatrao da je to sasvim nepošteno.

Jedne noći, dok je sklupčan ležao tik uz šporet, nešto mu je palo na pamet. Nije mogao da zaspi jer su bubašvabe pravile žurku ispod šporeta – ili radile nešto što bi zvučalo kao žurka kad bi ih bubašvabe pravile. Čulo se silno krckanje i škriputanje i tapkanje nožica, i on od te buke nije mogao da spava, pa se bacio na razmišljanje. I tad mu je nešto palo na pamet. Bila je to sjajna ideja, ali opasna, priznao je Čmičak sebi. Ali najbolje ideje najčešće su opasne, a Čmičak je bio voljan da rizikuje.

Sutradan, za ručkom (Bejzil je jeo pržene kobasice i slaninu i pomfrit s kečapom, a Čmičak je dobio krišku bajatog hleba i papirnu čašu vode), Čmičak je kazao: „O, čika Tremplboune, gospodine, zvali su jutros iz banke. Traže da dođete.“

„Iz banke?“, kazao je Bejzil. Zurio je u Čmička onim svojim ribljim očima. „Kad?“

„Dok ste još spavali, gospodine“, odgovorio je Čmičak, koji je bio dobar lažov. „U vezi s nekakvim dodatnim novcem.“

„Novcem?“

„Da. Za nas, naravno. Žele da se vide s vama u vezi s tim. Čovek je pominjao nekakvo investiranje.“

„Investitiranje?“ Bejzil je uvek siktao kao zmija kad bi izgovarao glas S.

„Da, gospodine Tremplboune. Kazao je da ga je previše da bi ostao na običnom računu.“

„Previše?“

„Da.“

„Telefoniraću im.“

„Da, gospodine, ali nevolja je u tome što telefon izgleda više ne radi, gospodine.“

„Ne radi?“

„Ne, gospodine.“

A telefon je prestao da radi zato što je Čmičak izvukao utikač iz utičnice. Sa strepnjom je posmatrao kako Bejzil proverava telefon. Podigao je slušalicu i nakratko oslušnuo, pa zasiktao poput zmije.

„Kakva gnjavaža!“ Spustio je slušalicu, a onda je obukao dugi crni kaput i uzeo dugi crni kišobran, koji je ličio na uspavanog slepog miša.

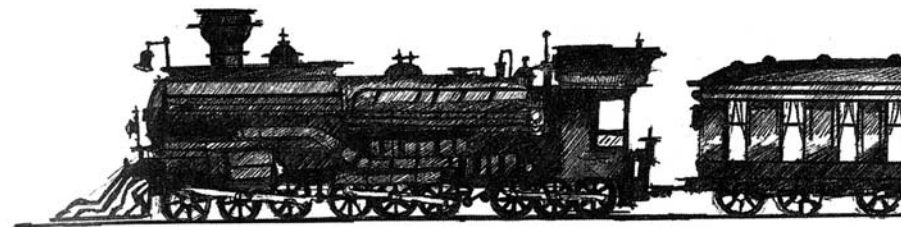
„Izlazim, Čmičak“, prosiktao je. „Idem u banku. Pazi kako sse ponašaš. Nemoj ništa da radiš. Ama baš ništa.“

Bejzil gotovo uopšte nije izlazio. Sva im je hrana dostavljana na kuću iz obližnjeg supermarketa, a odeću i stvarčice za železnicu kupovao je preko kataloga, te uopšte nije morao da izlazi iz kuće. U stvari, kad su se vrata zatvorila za Bejzilom, Čmičak je shvatio da je to prvi put, koliko pamti, da je ostao sam u kući i na trenutak ga je uhvatio strah. A onda je rekao sebi: „Šta može kuća da ti uradi? Nije to provalnik niti ubica niti lopov niti bilo šta slično, pa šta onda može da ti uradi?“ Posle tih reči osećao se malo bolje, ali ne mnogo.

Provirio je kroz pukotinu na ulaznim vratima i posmatrao Bejzila kako se spušta stazom do ulice. Delić crnog oblaka što je stajao nad kućom otkinuo se i pošao za Bejzilom. Iz njega je sipila kišica po Bejzilovom otvorenom kišobranu. Na kraju staze Bejzil je skrenuo desno, što je bio put ka boljem delu grada, gde je bila i banka. Bejzil će ceo dan morati da pešači jer nisu imali kola, a nijedan autobus nije vozio do ove strane pruge. Banka je bila udaljena oko dva i po kilometra, što

je značilo da će Bejzil morati da prepešači pet kilometara, a za to će mu ipak trebati vremena, bez obzira na njegove duge noge kao u pauka.

Imaće dovoljno vremena, pomislio je Čmičak. I više nego dovoljno.

ŽELEZNICA

Ovo je bila Čmičkova sjajna ideja: kad uspe da istera Bejzila Tremplbouna iz kuće, popeće se na tavan, otvoriće vrata, pa će sestiti na onu njegovu posebnu visoku barsku stolicu i pružiti ruku i pritisnuti glavno dugme – ono koje je pokretalo čitavu železnicu – a onda će, eto, sedeti tamo i igrati se bar sat vremena s najvećom i verovatno najboljom železnicom na svetu.

Čmičkova ideja, naravno, i nije bila toliko sjajna. Bejzil Tremplboun će otići u banku i saznati da nema nikakvog dodatnog novca, a onda će saznati i za telefon, i to će ga sasvim razbesneti, a kad bi se Bejzil Tremplboun sasvim razbesneo, Čmičkov život postajao bi još gori nego inače. Ali Čmičak uopšte nije razmišljao o tome, jer je bio previše ushićen zbog drugog dela plana. Pomisao da će se sasvim neometano igrati Bejzilovim vozicima bila je suviše dobra da bi je odbacio.

I još je nešto bilo suviše dobro da bi se odbacilo – prilika da se nešto pojede. Čmičak je brzo otišao u kuhinju – tamo je tog dana smrdelo još gore nego inače – i otvorio prastari frižider. Nadao se da će u njemu pronaći nešto lepo, ali tamo nije bilo ničeg sem pune vrećice svelih, zbrčkanih šargarepa